

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**Волинський національний університет імені Лесі Українки**  
**Факультет педагогічної освіти та соціальної роботи**  
**Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти**

**СИЛАБУС**  
**вибіркового освітнього компонента**  
**Методичне забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти**  
**підготовки магістра**  
**спеціальності 016 Спеціальна освіта**  
**освітньо-професійної програми Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта**

**Силабус** освітнього компонента «Методичне забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти» підготовки магістра галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта, за освітньо-професійною програмою «Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта»


**Розробник:** Сергєєва Валентина Федорівна, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент

**Погоджено**

Гарант освітньо-професійної програми:  (Сидорук І. І.)

**Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти**

протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

Завідувач кафедри:  (Кузава І.Б.)

## I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	<b>Галузь знань</b> 01 Освіта/Педагогіка <b>Спеціальність</b> 016 Спеціальна освіта <b>Освітньо-професійна програма</b> Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта <b>Освітній рівень: другий (магістерський)</b>	<b>Вибірковий (ВК 1.1)</b>
Кількість годин/кредитів <u>120/4</u>		<b>Рік навчання 1</b>
ІНДЗ: €		<b>Семестр 1-ий</b>
		<b>Лекції 10 год.</b>
		<b>Практичні (семінарські) - 14 год.</b>
		<b>Лабораторні - год.</b>
		<b>Індивідуальні - год.</b>
	<b>Самостійна робота - 88 год.</b>	
	<b>Консультації - 8 год.</b>	
	<b>Форма контролю: залік</b>	
<b>Мова навчання</b>		<b>Українська</b>

## II. Інформація про викладачів

ППП Сергеева Валентина Федорівна

Науковий ступінь кандидат педагогічних наук

Вчене звання доцент

Посада кандидат кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Контактна інформація: (+380501087179, [valentina.sergeeva@live.com](mailto:valentina.sergeeva@live.com))

Дні занять: <http://94.130.69.82/cgi-bin/timetable.cgi>

## III. Опис освітнього компонента

### 1. Анотація курсу.

Силабус вивчення освітнього компонента «Методичне забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти» складено відповідно до освітньо-професійної програми Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта підготовки магістрів галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Силабус визначає обсяги знань, що зазначені у освітній програмі і які повинен опанувати здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти; алгоритм вивчення навчального матеріалу освітнього компонента; необхідне методичне забезпечення; складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.

Для засвоєння ОК використовують базові знання, вміння і навички з загальної та корекційної (спеціальної) педагогіки; вікової, педагогічної та спеціальної психології; основ інклюзивної освіти, основ педагогічної майстерності тощо.

Силабус укладено згідно з вимогами Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС).

### 2. Мета і завдання освітнього компонента

**Предметом** освітнього компонента «Методичне забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти» є методичне забезпечення навчального, виховного, корекційно-реабілітаційного процесу у закладах спеціальної освіти та закладах з інклюзивною формою навчання.

**Метою** викладання ОК є формування професійно компетентного фахівця-дефектолога шляхом оволодіння ним дидактичними та методичними основами організації освітнього процесу у спеціальних закладах дошкільної освіти, спеціальних загальноосвітніх навчальних

зкладах та закладах з інклюзивною формою навчання для забезпечення розвитку та соціалізації осіб (дітей) з психічними та (або) фізичними порушеннями.

Основними завданнями вивчення ОК є такі:

- опанувати специфіку взаємодії педагога та дітей з психічними та (або) фізичними порушеннями;
- сформуванати систему теоретичних знань і практичних навичок, необхідних вчителю-дефектологу для ефективної організації освітнього процесу у закладах дошкільної освіти та закладах загальної середньої освіти (в спеціальних закладах дошкільної освіти, спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах та закладах з інклюзивною формою навчання);
- сформуванати знання та уміння застосування на практиці положення нормативно-правових документів в галузі спеціальної та інклюзивної освіти;
- з'ясувати труднощі засвоєння відповідних знань, умінь та навичок дітьми з психічними та (або) фізичними порушеннями; визначити основні корекційні прийоми та засоби щодо їх подолання;
- сформуванати уміння застосовувати адекватні завданням зміст, форми, методи, засоби та прийоми роботи відповідно до віку, пізнавальних можливостей, етіології та патогенезу дітей;
- сформуванати уміння аналізувати, прогнозувати, коригувати навчальний та виховний процес відповідно до сучасних підходів щодо організації корекційної освіти;
- сформуванати уміння методично правильно й доцільно організовувати освітній процес у закладах спеціальної та інклюзивної освіти, здійснюючи при цьому корекційно-розвивальний вплив на дітей з особливими освітніми потребами;
- опанувати особливості діагностичної, інформаційно-пояснювальної, комунікативної, оцінювальної роботи;
- сформуванати інтегральну, загальні та спеціальні компетентності, визначені силабусом ОК;
- досягти визначених силабусом ОК результатів навчання;
- розвинути у здобувачів освіти здатність до професійного саморозвитку.

### **3. Результати навчання (компетентності).**

Професійна компетентність фахівця з спеціальної та інклюзивної освіти – це відносно стала структура професійної самосвідомості й інтегральна характеристика діяльності фахівця, яка полягає у володінні ним достатнім обсягом фахових знань, умінь та навичок, професійно значущими особистісними якостями і вміннями, що забезпечують успішне виконання професійних функцій у соціально визнаній і зафіксованій суспільством сфері спеціальної освіти.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Спеціальна освіта. Інклюзивна освіта» результатами вивчення ОК мають стати такі сформовані в здобувачів вищої освіти професійні компетентності:

**Інтегральна компетентність (ІК):** Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері спеціальної та інклюзивної освіти.

**Загальні компетентності (ЗК),** що мають універсальний характер, не прив'язаний до предметної діяльності:

**ЗК-4.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

**ЗК-7.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

**ЗК-8.** Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

**Спеціальні або фахові,** які визначають профіль освітньої програми та кваліфікацію випускника:

**СК-6.** Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності, приймати рішення та продовжувати навчання та/або підвищення професійної кваліфікації відповідно до наявних

потреб і запитів.

**СК-7.** Здатність до організації освітнього процесу у спеціальних закладах дошкільної і загальної середньої освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.

**Результати навчання (РН):**

**РН 7.** Робити фаховий внесок до професійних знань і практики та оцінювання результатів діяльності команди у сфері психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, мотивувати учасників команди супроводу до досягнення спільних цілей.

**РН 10.** Відшукувати необхідні дані в науковій літературі, базах даних та інших джерелах, аналізувати та оцінювати ці дані.

**РН 11.** Здійснювати управління складною діяльністю у сфері спеціальної та інклюзивної освіти та у ширших контекстах, розробляти плани і заходи з їх реалізації, забезпечувати якість освіти, оцінювати ефективність ірезультативність діяльності.

**Soft skills** (т. зв. «м'які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності»): навички комунікації; здатність брати на себе відповідальність; вміння налагоджувати міжособистісні контакти; працювати в команді; розуміння важливості дедлайнів; здатність логічно і системно мислити; креативність; вміння прогнозувати, гнучкість, швидка адаптація до змін та інше.

**Методи навчання:** загальнонаукові й психолого-педагогічні методи; сучасні методи корекційного навчання: теоретико-інформаційні, практико-операційні, пошуково-творчі, методи організації самостійної роботи, контрольної-оцінювальної; традиційні та нетрадиційні методи навчання. Зокрема: 1) словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вправа, практична робота) (за джерелом інформації); 2) індукція, дедукція; традукція (за логікою викладу); 3) пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі (за рівнем пізнавальної активності); 4) методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок, застосування отриманих знань, умінь і навичок (за основними дидактичними завданнями, які необхідно вирішувати на конкретному етапі навчання); 5) інтерактивні методи тощо.

#### 4. Структура освітнього компонента

Таблиця 2

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Конс.	*Форма контролю - Бали
<b>Змістовий модуль 1.</b> Науково-теоретичні засади організації освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, в умовах спеціальної та інклюзивної освіти						
<b>Тема 1.</b> Історичний аспект організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Становлення спеціальних методик навчання	11	1	2	8		ДС, РМГ, ІРС, Т, УО 12
<b>Тема 2.</b> Соціально-біологічні передумови формування особистості з порушеннями психофізичного розвитку	9	1		8		
<b>Тема 3.</b> Координована комплексна система освіти дітей з особливостями	10	1		8	1	

психофізичного розвитку						
<b>Разом за модулем 1</b>	<b>30</b>	<b>3</b>	<b>2</b>	<b>24</b>	<b>1</b>	<b>12</b>
<b>Змістовий модуль 2. Організація та методичне забезпечення процесу навчання й виховання осіб (дітей) з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах та навчально-реабілітаційних центрах</b>						
<b>Тема 4.</b> Основні засади та методичне забезпечення діяльності спеціальних закладів усіх видів незалежно від форми власності	12	1	2	8	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, УО <b>12</b>
<b>Тема 5.</b> Організаційно-методичні засади діяльності навчально-реабілітаційного центру	12	1	2	8	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, ІРС, УО <b>12</b>
<b>Тема 6.</b> Забезпечення освітнього процесу в спеціальних закладах освіти навчальною, методичною літературою, дидактичними і наочними матеріалами	9	1		8		
<b>Тема 7.</b> Основна документація у спеціальних закладах освіти. Навчальні плани щодо освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку (дошкільна освіта, початкова школа, середня освіта)	12	1	2	8	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, ІРС, УО <b>12</b>
<b>Разом за модулем 2</b>	<b>45</b>	<b>4</b>	<b>6</b>	<b>32</b>	<b>3</b>	<b>36</b>
<b>Змістовий модуль 3. Навчальне й методичне забезпечення педагогічного й корекційного процесу в умовах інклюзивної освіти</b>						
<b>Тема 8.</b> Створення інклюзивного середовища в закладах освіти	12	1	2	8	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, УО <b>12</b>
<b>Тема 9.</b> Спеціальні методики навчання дітей з різними порушенням інтелектуального та (або) фізичного розвитку в умовах інклюзії	12	1	2	8	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, УО <b>12</b>
<b>Тема 10.</b> Спеціальні засоби освіти, корекції психофізичного розвитку та реабілітації осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів освіти	9			8	1	
<b>Тема 11.</b> Документація, планування та організація освітньої та корекційної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку в закладах освіти з інклюзивною	12	1	2	8	1	ДС, РМГ, ІРС, Т, УО <b>12</b>

формою навчання						
<b>Разом за модулем 3</b>	<b>45</b>	<b>3</b>	<b>6</b>	<b>32</b>	<b>4</b>	<b>36</b>
<b>Види підсумкових робіт (за потреби, на розсуд викладача, кафедри)</b>						
ІНДЗ						<b>16</b>
<b>Всього годин / Балів</b>	<b>120</b>	<b>10</b>	<b>14</b>	<b>88</b>	<b>8</b>	<b>100</b>

*Примітки:* <sup>1/</sup> Moodle, Zoom – може застосовуватися одна з платформ або їхній симбіоз для здобувачів освіти з індивідуальним планом навчання та/або під час реалізації освітнього процесу в Університеті у дистанційному режимі, відповідно до Положення про електронний курс освітнього компонента у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Положення про дистанційне навчання у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, наказів ректора.

<sup>2/</sup> *Методи та форми контролю:* ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв’язування задач/кейсів, ІНДЗ/РС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/ контрольна робота, Р – реферат, аналітичне есе, УО – усне опитування тощо.

## 5. Завдання для самостійного опрацювання

Таблиця 3

№	ТЕМИ	Кількість годин
<b>Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади організації освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, в умовах спеціальної та інклюзивної освіти</b>		
1	<p><b>Тема 1.</b> Історичний аспект організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Становлення спеціальних методик навчання</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Зв'язок спеціальної педагогіки та спеціальних методик з іншими суспільними галузями та науками.</li> <li>Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти.</li> </ol> <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	8
2	<p><b>Тема 2.</b> Соціально-біологічні передумови формування особистості з порушеннями психофізичного розвитку</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Врахування компенсаторних функцій організму в освітньо-корекційній роботі з дітьми, що мають порушення психофізичного розвитку.</li> <li>Роль соціальних факторів компенсації у формуванні особистості дитини з особливими освітніми потребами.</li> </ol> <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	8
3	<p><b>Тема 3.</b> Координована комплексна система освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>Макро- і мікропростір координованої комплексної допомоги дітям з психофізичними порушеннями.</li> <li>Інноваційні підходи до навчання, виховання та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.</li> </ol> <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	8
<b>Змістовий модуль 2. Організація та методичне забезпечення процесу навчання й виховання осіб (дітей) з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах та навчально-реабілітаційних центрах</b>		

4	<p><b>Тема 4.</b> Основні засади та методичне забезпечення діяльності спеціальних закладів усіх видів незалежно від форми власності</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Основні засади діяльності спеціальних шкіл усіх видів незалежно від форми власності.</li> <li>2. Види та структура спеціальних шкіл.</li> </ol> <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	8
5	<p><b>Тема 5.</b> Організаційно-методичні засади діяльності навчально-реабілітаційного центру</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Види навчально-реабілітаційних центрів, їх структура та строки навчання.</li> <li>2. Напрями корекційно-розвиткової роботи у навчально-реабілітаційному центрі.</li> </ol> <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	8
6	<p><b>Тема 6.</b> Забезпечення освітнього процесу в спеціальних закладах освіти навчальною, методичною літературою, дидактичними і наочними матеріалами</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Навчальні програми, підручники та посібники, рекомендовані МОН України для використання в освітній роботі з дітьми, що мають порушення інтелектуального та (або) фізичного розвитку (дошкільна освіта).</li> <li>2. Навчальні програми, підручники та посібники, рекомендовані МОН України для використання в освітній роботі з дітьми, що мають порушення інтелектуального та (або) фізичного розвитку (початкова освіта).</li> </ol> <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	8
7	<p><b>Тема 7.</b> Основна документація у спеціальних закладах освіти. Навчальні плани щодо освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку (дошкільна освіта, початкова школа, середня освіта)</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Індивідуальний навчальний план.</li> <li>2. Індивідуальна освітня траєкторія учня (вихованця) на основі індивідуального навчального плану.</li> </ol> <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	8
<p align="center"><b>Змістовий модуль 3.</b> Навчальне й методичне забезпечення педагогічного й корекційного процесу в умовах інклюзивної освіти</p>		
8	<p><b>Тема 8.</b> Створення інклюзивного середовища в закладах освіти</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Утворення інклюзивного класу (групи) в закладі освіти.</li> <li>2. Зарахування здобувачів освіти, зокрема осіб з особливими освітніми потребами, до загальноосвітнього закладу.</li> </ol> <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	8
9	<p><b>Тема 9.</b> Спеціальні методики навчання дітей з різними порушенням інтелектуального та (або) фізичного розвитку в умовах інклюзії</p> <p>Опрацюйте такі питання:</p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Форми психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг) в інклюзивному закладі.</li> <li>2. Спеціальні методики навчання дітей з порушенням розвитку (для різних нозологій).</li> </ol> <p>Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.</p>	8
10	<p><b>Тема 10.</b> Спеціальні засоби освіти, корекції психофізичного розвитку та</p>	8



	реабілітації осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів освіти Опрацюйте такі питання: 1. Ресурсні кімнати та їхнє облаштування. 2. Спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах (групах) закладів освіти (для різних нозологій). Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.	
11	<b>Тема 11.</b> Документація, планування та організація освітньої та корекційної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку в закладах освіти з інклюзивною формою навчання Опрацюйте такі питання: 1. Календарно-тематичне планування психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг). 2. Оцінювання досягнень здобувача освіти з особливими освітніми потребами. Складіть 10 тестових завдань з теми різного рівня складності.	8
<b>РАЗОМ:</b>		<b>88</b>

### 6. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної діяльності здобувачів освіти, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу ОК «Методичне забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти».

**Мета** науково-дослідного завдання: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

**Види** науково-дослідного завдання з ОК «Методичне забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти»:

- конспект-презентація із теми (модуля) за заданим планом;
- конспект-презентація із теми (модуля) за планом, який студент розробив самостійно;
- реферативне наукове дослідження;
- анотація прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис;
- конспект першоджерела (базового дослідження з педагогіки);
- повідомлення з теми, рекомендованої викладачем;
- повідомлення з теми (без рекомендації викладача): сучасні відкриття у загальній та спеціальній педагогіці, аналіз інформації, самостійні дослідження;
- участь у створенні тематично-методичних тек, стелажів, стендів, каталогів тощо.

### Критерії оцінювання ІНДЗ

Таблиця 4

Максимальна кількість балів	Критерії оцінювання роботи
1 бал	Актуальність обраної проблеми
8 балів	Якість, чіткість, повнота виконання ІНДЗ
4 бали	Творчий підхід до виконання ІНДЗ
3 бали	Якість оформлення роботи
<b>16 балів</b>	<b>Разом</b>

#### IV. Політика оцінювання

Оцінювання знань здобувачів освіти з ОК «Методичне забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти» здійснюється на основі результатів поточного контролю знань відповідно до Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки від 28.06.2022 р.(URL: <https://v.gd/DgffFL>) за **100-бальною шкалою**. Об'єктом оцінювання знань здобувачів освіти є програмовий матеріал з ОК.

**Поточний контроль** здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня підготовленості здобувачів освіти до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується в різних формах, зокрема, таких, як опитуванні, виступи на практичних заняттях, експрес-контроль, перевірка результатів виконання різноманітних індивідуальних науково-дослідних завдань, контроль засвоєння того навчального матеріалу, який заплановано на самостійне опрацювання здобувачем, тощо. Максимальний бал за кожну з форм роботи визначено у *таблиці 2* силабуса освітнього компонента. Здобувачі вищої освіти мають виконувати та надавати викладачеві виконані завдання до кожного практичного заняття в день його проведення, відповідно до розкладу. Результат самостійної роботи здобувачів вищої освіти (завдання для самостійного опрацювання) оцінюються під час практичних занять із відповідної теми і є складовою частиною загальної кількості балів за практичне заняття.

Залік викладач виставляє за результатами поточної роботи здобувача освіти без планування, проведення модульних контрольних робіт за умови, що здобувач освіти виконав ті види навчальної роботи, які визначено силабусом ОК (оцінювання за шкалою від 0 до 100).

У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (з поважних причин), на консультаціях він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи.

У випадку, якщо здобувач освіти протягом поточної роботи набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості, як правило, 100.

**Політика щодо деделайнів та перескладання.** Перескладання будь-яких видів робіт, передбачених силабусом ОК, з метою підвищення оцінки не дозволяється. Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний). Повторне складання заліку допускається не більше як два рази: один раз – викладачеві, другий – комісії, яку створює декан факультету.

**Політика щодо академічної доброчесності.** Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); пошуку джерел інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної освітньої (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача освіти є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Списування під час написання самостійних робіт, ІНДЗ, складання заліку – заборонені (зокрема, з використанням мобільних девайсів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до «Кодексу академічної доброчесності Волинського національного університету імені Лесі Українки» (URL:

<http://ra.vnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/03/Kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti.pdf>).

**Політика щодо відвідування.** Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, навчання за програмою подвійного диплома, з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти, міжнародне стажування) навчання може відбуватись за індивідуальним графіком, в онлайн режимі (за погодженням із деканом факультету).

**Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті,** здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених ОПП, за якою він навчається. Визнанню можуть підлягати такі результати навчання, отримані в неформальній освіті, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як освітньому компоненту в цілому, так і його окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, тощо, які передбачені програмою (силабусом) ОК. Визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, відбувається в семестрі, що передує семестру початку вивчення освітнього компонента, або першого місяця від початку семестру, враховуючи ймовірність непідтвердження здобувачем результатів такого навчання (Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у ВНУ імені Лесі Українки <https://vnu.edu.ua/uk/normativno-pravova-baza>).

## V. Підсумковий контроль

Оцінювання знань здобувачів освіти здійснюється під час *поточного контролю* за результатами виконання тих видів робіт, які передбачені силябусом освітнього компонента «Методичне забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти» в діапазоні від 0 до 100 балів. Мінімальна позитивна кількість балів – 60.

Здобувач освіти може додатково скласти на консультаціях із викладачем ті теми, які він пропустив протягом семестру (з поважних причин), таким чином покращивши свій результат рівно на ту суму балів, яку було виділено на пропущені теми. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму поточних балів, які здобувач освіти набрав під час поточної роботи (шкала від 0 до 100 балів).

У випадку, якщо здобувач освіти набрав менше ніж 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час поточного оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів під час ліквідації академічної заборгованості з заліку – 100. Залік відбувається у формі тестування в системі Moodle (25 тесових завдань по 4 бала кожне) або усного опитування відповідно до визначених питань.

### **Перелік тем до заліку з ОК «Методичне забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти», на основі яких здійснено розробку тестових завдань:**

1. Історичний аспект організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. Становлення спеціальних методик навчання.
2. Соціально-біологічні передумови формування особистості з порушеннями психофізичного розвитку.
3. Координувана комплексна система освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку.
4. Основні засади та методичне забезпечення діяльності спеціальних закладів усіх видів незалежно від форми власності.
5. Організаційно-методичні засади діяльності навчально-реабілітаційного центру.
6. Забезпечення освітнього процесу в спеціальних закладах освіти навчальною, методичною літературою, дидактичними і наочними матеріалами.
7. Основна документація у спеціальних закладах освіти. Навчальні плани щодо освіти дітей з особливостями психофізичного розвитку (дошкільна освіта, початкова школа, середня освіта).
8. Створення інклюзивного середовища в закладах освіти.

9. Спеціальні методики навчання дітей з різними порушенням інтелектуального та (або) фізичного розвитку в умовах інклюзії.

10. Спеціальні засоби освіти, корекції психофізичного розвитку та реабілітації осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних та спеціальних класах (групах) закладів освіти.

11. Документація, планування та організація освітньої та корекційної роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку в закладах освіти з інклюзивною формою навчання.

## **Орієнтовний перелік питань до заліку з ОК «Методичне забезпечення спеціальної та інклюзивної освіти»**

### ***Змістовий модуль 1. Науково-теоретичні засади організації освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, в умовах спеціальної та інклюзивної освіти***

1. Історичний аспект організації навчання дітей з особливими освітніми потребами.
2. Зв'язок спеціальної педагогіки та спеціальних методик з іншими суспільними галузями та науками.
3. Нормативно-правові документи щодо організації навчального процесу.
4. Аналіз українського законодавства щодо забезпечення рівного доступу до якісної освіти.
5. Загальна характеристика освітньо-корекційної роботи з дітьми, що мають порушення психічного та (або) фізичного розвитку.
6. Специфіка завдань діяльності спеціальних закладів освіти.
7. Система надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами.
8. Соціально-біологічні передумови формування особистості з порушеннями психофізичного розвитку.
9. Конкретно-історичний характер розвитку та формування особистості дитини з особливими освітніми потребами.
10. Врахування компенсаторних функцій організму в освітньо-корекційній рботі з дітьми, що мають порушення психофізичного розвитку.
11. Роль соціальних факторів компенсації у формуванні особистості дитини з особливими освітніми потребами.
12. Комплексний підхід до освітньо-корекційної роботи у спеціальних та інклюзивних закладах освіти.
13. Важливість знань типологічних особливостей дітей з психофізичними порушеннями в ефективній організації освітньо-корекційної роботи.
14. Роль спеціального освітнього середовища у навчанні, вихованні й розвитку дитини з психофізичними порушеннями.
15. Загальна характеристика науково-обґрунтованих організаційно-методичних форм діяльності у спеціальних та інклюзивних закладах освіти.
16. Макро- і мікропростір координованої комплексної допомоги дітям з психофізичними порушеннями.
17. Мікропростір як структура, що забезпечує комплексний підхід та умови для індивідуальної медико-психолого-педагогічної допомоги у закладі освіти.
18. Інноваційні підходи до навчання, виховання та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

### ***Змістовий модуль 2. Організація та методичне забезпечення процесу навчання й виховання осіб (дітей) з особливими освітніми потребами в спеціальних закладах та навчально-реабілітаційних центрах***

19. Основні засади діяльності спеціальних закладів освіти для дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами.

20. Типи спеціальних закладів дошкільної освіти в Україні.
21. Організація освітнього процесу. Освітня програма спеціального закладу дошкільної освіти.
22. Основні засади діяльності спеціальних шкіл усіх видів незалежно від форми власності.
23. Види та структура спеціальних шкіл.
24. Організація діяльності спеціальної школи.
25. Організація освітнього процесу. Освітня програма спеціальної школи.
26. Індивідуальний навчальний план.
27. Психолого-педагогічний консилиум.
28. Критерії, правила і процедура оцінювання учнів (вихованців).
29. Корекційно-розвиткова складова навчального плану.
30. Матеріально-технічна база та фінансово-господарська діяльність.
31. Відділення корекційно-розвиткової роботи (наявність обладнаних приміщень).
32. Облаштування спортивного майданчика.
33. Спеціальні приміщення для дітей з різними назологіями.
34. Кабінет інформаційних ресурсів та його спеціальне обладнання.
35. Особливості обладнання бібліотеки і читального залу.
36. Майданчик для проведення занять з орієнтування у просторі.
37. Робоче місце учня (вихованця) спеціальної школи.
38. Кабінети дитячого психіатра (невролога), ортопеда.
39. Кабінети лікувальної фізичної культури.
40. Кабінети спеціальної корекційно-відновлювальної роботи.
41. Навчальні програми, підручники та посібники, рекомендовані МОН України для використання в освітній роботі з дітьми, що мають порушення інтелектуального та (або) фізичного розвитку (дошкільна освіта).
42. Навчальні програми, підручники та посібники, рекомендовані МОН України для використання в освітній роботі з дітьми, що мають порушення інтелектуального та (або) фізичного розвитку (початкова освіта).
43. Навчальні програми, підручники та посібники, рекомендовані МОН України для використання в освітній роботі з дітьми, що мають порушення інтелектуального та (або) фізичного розвитку (загальна середня освіта).
44. Організаційні засади діяльності навчально-реабілітаційного центру.
45. Головні завдання навчально-реабілітаційного центру.
46. Види навчально-реабілітаційних центрів, їх структура та строки навчання.
47. Організація діяльності навчально-реабілітаційного центру.
48. Типова та інші освітні програми, що використовуються у навчально-реабілітаційному центрі.
49. Щорічний навчальний план роботи навчально-реабілітаційного центру.
50. Напрями корекційно-розвиткової роботи у навчально-реабілітаційному центрі.
51. Індивідуальна освітня траєкторія учня (вихованця) на основі індивідуального навчального плану.
52. Особливості організації реабілітації у навчально-реабілітаційному центрі.
53. Матеріально-технічна база та фінансово-господарська діяльність навчально-реабілітаційного центру.
54. Відділення корекційно-розвиткової роботи, та його приміщення (кабінети) у навчально-реабілітаційному центрі.
55. Кабінет інформаційних ресурсів у навчально-реабілітаційному центрі.
56. Облаштування бібліотеки і читального залу у навчально-реабілітаційному центрі.
57. Облаштування робочого місця учня (вихованця) у навчально-реабілітаційному центрі.
58. Кабінети дитячого психіатра (невролога), ортопеда у навчально-реабілітаційному центрі.
59. Кабінети лікувальної фізичної культури у навчально-реабілітаційному центрі.

60. Звітність про діяльність навчально-реабілітаційного центру.

**Змістовий модуль 3. Навчальне й методичне забезпечення педагогічного й корекційного процесу в умовах інклюзивної освіти**

61. Організація інклюзивного навчання в закладах дошкільної освіти.
62. Організація навчання осіб з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти.
63. Організація інклюзивного навчання в закладах професійної (професійно-технічної) освіти.
64. Утворення інклюзивного класу (групи) в закладі освіти.
65. Зарахування здобувачів освіти, зокрема осіб з особливими освітніми потребами, до загальноосвітнього закладу.
66. Створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти з урахуванням вимог універсального дизайну для організації навчання осіб з особливими освітніми потребами.
67. Умови організації інклюзивної освіти та їх вплив на корекцію психофізичного розвитку дітей
68. Склад команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами.
69. Документи для зарахування до інклюзивного класу (групи).
70. Комплектування інклюзивного класу (групи).
71. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини.
72. Індивідуальна програма розвитку.
73. Індивідуальний навчальний план.
74. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття (послуги).
75. Функціональні обов'язки асистента дитини в закладі освіти у роботі з дітьми зі складними порушеннями розвитку.
76. Функціональні обов'язки асистента вчителя (вихователя) в інклюзивному класі, (групі).
77. Форми психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг) в інклюзивному закладі.
78. Календарно-тематичне планування психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг).
79. Облік проведених (наданих) освітніх занять (послуг).
80. Ресурсні кімнати та їхнє облаштування.
81. Супроводження здобувачів освіти з особливими освітніми потребами до ресурсної кімнати.
82. Оцінювання досягнень здобувача освіти з особливими освітніми потребами.
83. Спеціальні засоби корекції психофізичного розвитку осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в інклюзивних класах (групах) закладів освіти (для різних нозологій).
84. Спеціальні методики навчання дітей з порушенням розвитку (для різних нозологій).

## **VI. Шкала оцінювання**

### **Оцінювання знань здобувачів освіти під час аудиторних занять**

Робота на практичному занятті комплексно оцінюється науково-педагогічним працівником, враховуючі такі критерії: правильність одержаних відповідей; повнота та логічність відповіді; наявність висновків та ілюстративних прикладів.

Таблиця 5

<b>Кількість балів</b>	<b>Критерії оцінювання навчальних досягнень</b>
11-12 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та

	додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки. Завдання для самостійної роботи виконані в повному обсязі.
9-10 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки. Завдання для самостійної роботи виконані з незначними недоліками.
7-8 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
5-6 балів	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання освітнього компонента, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань. Завдання для самостійної роботи виконані частково.
3-4 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді. Завдання для самостійної роботи не виконані.
0-2 бали	Оцінюється відповідь здобувача освіти, який доволі слабо, поверхнево відтворює навчальний матеріал, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення, або не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань. Завдання для самостійної роботи не виконані.

**Шкала оцінювання знань здобувачів освіти з освітніх компонентів, де формою контролю є залік**

*Таблиця 6*

<b>Оцінка в балах</b>	<b>Лінгвістична оцінка</b>
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Не зараховано (необхідне перескладання)

## VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

### Основна:

1. Асистент вчителя в інклюзивному класі : навчально-методичний посібник / за заг. нак. ред. М. Ф Войцехівського. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.
2. Блеч Г.О. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма ознайомлення з навколишнім, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). К. : 2012. 96 с.
3. Гладченко І.В. Комплекс програмно-методичного забезпечення «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з ігрової діяльності, методичні рекомендації, дидактичні матеріали). К. : 2012. 112 с.
4. Дегтяренко Т.М., Вавіна Л.С. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2019. 302 с.
5. Компанець Н.М., Луценко І.В., Коваль Л.В. Організаційно-методичний супровід дитини з особливими освітніми потребами в умовах ДНЗ : навчально-методичний посібник. К. : Видавнича група «Атопол», 2018. 100 с.
6. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів з порушеннями інтелектуального розвитку : навчально-методичний посібник / авт.: О.В. Чеботарьова, Г.О. Блеч, І.В. Гладченко, С.В. Трикоз, І.В. Бобренко та ін.: За ред.: О.В. Чеботарьової, І.В. Гладченко. К. : ІСП НАПН України, 2017. 87 с.
7. Методичні рекомендації щодо організації інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти. Харків : Методичний центр Управління освіти адміністрації Новобаварського району Харківської міської ради, 2018. 37 с.
8. Організація першого рівня підтримки для дитини в закладі загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР ; за ред. О. С. Голентовської. Житомир : КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР, 2022. 127 с.
9. Оформлення індивідуальної програми розвитку дитини за новим зразком : методичні матеріали / КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР ; за ред. О. С. Голентовської. Житомир, 2022. 13 с.
10. Реалізація оновленого змісту освіти дітей з особливими потребами : початкова ланка: Навчально-методичний посібник / Н.Б. Адамюк, Л.Є. Андрусишина, О.О. Базилевська та ін.; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; За ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої, Н.О. Макарчук, В.І. Шинкаренко. Київ, 2014. 336 с
11. International Scientific And Practical Conference «current Trends And Factors Of The Development Of Pedagogical And Psychological Sciences In Ukraine And Eu Countries»: Conference Proceedings, September 25–26, 2020. Lublin : Izdewniciba «baltija Publishing», 2020.
12. Sigman Marian, et al. «Continuity and Change in the Social Competence of Children with Autism, Down Syndrome, and Developmental Delays» // Monographs of the Society for Research in Child Development, vol. 64, no. 1, 1999, pp. i-139. JSTOR. URL: [www.jstor.org/stable/3181510](http://www.jstor.org/stable/3181510) (Accessed 29 Dec. 2020).

### Додаткова:

1. Методичні рекомендації для закладів загальної середньої освіти щодо визначення освітніх труднощів і рівня підтримки в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Metodychni-rekomendatsiyi-dlya-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity-shhodo-vyznachennya-osvitnih-trudnoshhiv-i-rivnya-pidtrymky-v-osvitnomu-protsesi-zakladiv-zagalnoyi-serednoyi-osvity.pdf>
2. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу дітей з особливими



освітніми потребами у 2022/2023 навчальному році. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України № 1/10258-22 від 06.09.22 р. URL : [file:///C:/Users/valen/OneDrive/downloads/631b2d1e2e6de127999170\(1\).pdf](file:///C:/Users/valen/OneDrive/downloads/631b2d1e2e6de127999170(1).pdf)

3. Перелік навчальної літератури, рекомендованої МОН України для використання у спеціальних закладах загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами. 2022/2023 навчальний рік. URL : <https://docs.google.com/spreadsheets/d/1Z8bhjntbM7fSrR8kTLU2hzFZaD58voO7g5VwI1qZSgQ/edit#gid=1744497099>
4. Про внесення змін до Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.04.2017 № 635. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0645-17#Text>
5. Про затвердження Примірного переліку обладнання для оснащення кабінетів інклюзивно-ресурсних центрів. Наказ МОН України від 03.05.2018 № 447. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0447729-18#Text>
6. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти. Наказ МОН України від 08.06.2018 № 609. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0609729-18#Text>
7. Про організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2022/2023 навчальному році. Лист МОН України № 1/10258-22 від 06.09.22 р. м. Київ. URL : <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-organizaciyu-osvitnogo-procesu-ditej-z-osoblivimi-osvitnimi-potreбами-u-20222023-navchalnomu-roci>
8. Сергеева В.Ф., Головатчик О.С. Співробітництво фахівців у галузі освітньо-корекційної та реабілітаційної діяльності. *Сучасні теоретичні й прикладні контексти спеціальної та інклюзивної освіти*. Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (11-12 травня 2021 р., Луцьк) / В. Ф. Сергеева (заг. ред.), І. Б. Кузава, Г. О. Гац, З. С. Мацюк, Л. П. Стасюк, І. М. Брушневська. Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2021. С. 119–122.
9. Сергеева В. Впровадження інклюзії у дошкільній ланці освіти. *Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (20-21 квітня 2021 року, м. Суми). Суми : Вид-во Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, 2021. С. 267–271.
10. Сергеева В.Ф., Карпук І.М. Умови організації інклюзивного навчання дітей у закладі дошкільної освіти. *Сучасні теоретичні й прикладні контексти спеціальної та інклюзивної освіти*. Збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (18-19 травня 2022 р., Луцьк) / за заг. ред. проф. І.Б. Кузави / І. М. Брушневська, Г. О. Гац, Н.С. Карабанова, З. С. Мацюк, В.Ф. Сергеева, І.І. Сидорук, Л. П. Стасюк, Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. С. 85–88.
11. Чайка М. С., Усатенко Г. В., Кривоногова О. В. Теорія та практика використання альтернативної комунікації для осіб з особливими освітніми потребами : навчально-методичний посібник. К. : ФОП Усатенко Г. В., 2021. 80 с.
12. Щодо забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами. Лист МОН № 1/6435-22 від 15.06.2022. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/dlya-fahivciv/metodiki-inkluzia>

#### **Інтернет-ресурси:**

1. [ioso/iip.net.net](https://ioso/iip.net.net)
2. [ndce.ru/new/title.htm/](https://ndce.ru/new/title.htm/)
3. [www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua)
4. [www.ispukr.org.ua](http://www.ispukr.org.ua)
5. Крок: клуб працівників спеціальної освіти <http://krok.org.ua>.

#### **Неформальна освіта:**

1. <https://prometheus.org.ua/partnership/>
2. <https://vseosvita.ua/>
3. <https://vumonline.ua/>
4. <https://www.ed-era.com/>